

वर्स 17 अंक 02

नोव्हेंबर 2024

उमेदींत लिक्लिक्त, आयले चोंब्यानी काजुले
आंगानआंग पर्जळ्ळे कोंकणी साहित्याचे मळे.

बदलतें हवामान आनी मनीस

बदलतें हवामान आनी बदलती मानसिकता

गोंय एक सोबीत सूरम्य राज्य खूब काळासावन हवामानांतल्या बदलाक लागून अपंग जायत चल्लां. गोंयांत जावपी हवामानांतल्या बदलांचो एक म्हत्वाचो परिणाम म्हळ्यार दर्याची पातळी वाडप. गोंयच्या दर्या उदकाची पातळी वर्साक सुमार देड मि मी. वाडटा. ही वाड राज्यांतल्या सकयल्या दर्या देगेवेल्या वाठारांक धोको निर्माण करता, जंय सुमार 80% लोक रावतात. गोंयांत सरासरी तापमानांत ल्हव ल्हव वाड जाल्या. तापमानांतल्या हे वाडीक लागून हवामानाचे पद्दतींत बदल जावन शेतवडी आनी उदका संपत्तीचेर परिणाम जाला. राज्यांत पावसाचे पद्दतींत बदल जाला, पावसाची वारंवारता आनी तीव्रता वाडल्या. हाका लागून खास करून शारांतल्या वाठारांनी चड करून हुंवार आनी उदक भरप जालां. दर्याची पातळी वाडत आशिल्ल्यान आनी वादळाची तीव्रता वाडिल्ल्यान गोंयांत दर्या देगेवेल्या कटावाक गती मेळ्ळ्या. पर्यटन गोंयचे अर्थवेवस्थेंत मुखेल योगदान दिवपी घटक. पर्यटन क्षेत्र. हवामान बदलांक लागून जायत्या थळाव्या वेवसायांक अर्थीक अस्थिरताय निर्माण जातली हें दिसून येता.

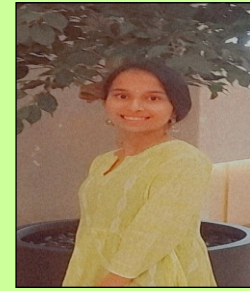
म्हाका पयलीं, बदलाचो इतलो परिणाम जावपी सामान्य मनशा विशीं उलोवपाक जाय, तरी लेगीत ही परिस्थिती टाळपा खातीर आपणू कितें करूंक शकता हाचेर विचार करुया. भोवसंख्य गोंयकार लोक त्या खाशेल्या कोणाची वाट पळयतात हें कळनासतना आनीक कोणूय येवन गाडी सुरू करतलो अशें ताका दिसता. बऱ्या गजालींक वेळ लागता आनी धीरूय लागता. पणू तें हे परिस्थितीचेर लागू केल्यार मागीर फुडल्या पिळग्यां खातीर तें लुकसाणाचें जातलें. आमी हांसतात तें काल्पनीक दृश्य आमचें वास्तव जातलें. रागान भरिल्लो तरणाटो जागो जावन आपलो राग सरकारा कडने न्हय तर मुखेलपणान आपल्या ल्हान पूण प्रभावी कृतींनी हवामान सुदारपाचे काडपाचो वेळ आयला. अजापाची गजाल म्हळ्यार तंत्र गिन्यानाच्या

आगमनान लेगीत लोकांक हवामान बदल उलटपाक कशें योगदान दिवंक शकता हाचे विशीं सुलूस ना, आमी ताकतीक करपाची गरज आसा हाचें कारण म्हणल्यार हवामान बऱ्या खातीर बदलपाक आमकां फकत 10 वर्सां आसात नाजाल्यार तें ओतून येतलें खयंच्याय वेळार खयंच्याय दिसा कोणाचेरूय..

बरें, बरी खबर म्हळ्यार हो प्रस्न सोडोवपाक आमचे कडने उपाय आसात पूण दर एकलो प्रक्रियेंत वांटो घेवपाक यतार जाय. हातूंत पर्यावरणाक, पर्यटनाक चालना दिवप, सैमीक रितीन रावपाची सुवात सांबाळप, हरीत बांदकाम पद्दती चालीक लावप हांचो आस्पाव जाता. हवामानाक लवचीक आशिल्ल्या मुळाव्या साधन सुविधांत गुंतवणूक केल्यार हवामान बदलाच्या वायट परिणामांपसून संवेदनशील वाठारांक राखण मेळूंक शकता. हातूंत दर्याच्यो वण्टी बांदप, कचरो साफ करपाची वेवस्था सुधारप, मॅग्नूव आनी ओलसाणीचे वाठार परतून तयार करप हांचो आस्पाव जाता. हवामान बदलाच्या परिणामां विशीं थयंच्या थळाव्यांक शिक्षण दिवप आनी संवर्धन यत्नांत तांकां आसपावन घेवप, हवामान बदलाचेर उपाय काडपाक घटमूट धोरणां आनी प्रभावी शासन म्हत्वाचें अशें म्हाका दिसता. निमाणें सांगपाचें म्हणल्यार धर्तरेक तुजे आवय सारकी वागय आनी ती तुमची जतनाय घेता तशीच तिची जतनाय घेयात. एकदां जाल्लें हें लकुसाण अपरिवर्तनीय आसा आनी खयंच्याच प्रमाणांत पश्चात्ताप केल्यार ताचे उपरांत येवपी परिणाम केन्नाच बदलचे नात.

यशश्री योगीश

दुसरें वर्स कला

भितरल्या पानार -

1. मनीस माती तयार करूंक शकना, पूण तिची राखण करूंक शकता.
2. बदलत्या तापमानांत जिवांचें अस्तित्व.
3. नितळ निवळ हवामान, मनीस जिणेक मोठें वरदान

संपादक मंडळ:

संकलन - गोरक शिरसाट

मार्गदर्शक - शिवानी वेरेंकार

मनीस माती तयार करूंक शकना, पूण तिची राखण करूंक शकता..

बदलतें तापमान आनी माती

भारत हो विंगड विंगड भूंयवर्णनां आनी हवामान हांचें खाशेलपण आशिल्लो एक देश. हवामानांतल्या बदलाचो वायट परिणाम हालीं चडांत चड जावपाक लागला. तापमान वाडपाचो एक म्हत्वाचो परिणाम म्हळ्यार भूंयकांपाची वारंवारता आनी तीव्रता वाडप. भारतांतल्या भूंयकांपांच्या प्रसारांत आनी खरपणांत बदलपी तापमान कशें कारण थारता हाचो अभ्यास ह्या निबंदांत केला. संवसारीक उश्णतायेक लागून भारताच्या हवामानांत खूब बदल घडत आयल्यात. पुराय देशांत सरासरी तापमान वाडिल्ल्यान हवामानांत चड खर घडणुको घडल्यात. भारतीय हवामान खात्यान फाटल्या कांय दशकांत सरासरी तापमानांत वाड जाल्ल्याची म्हायती दिल्या. चड तापमानाक लागून हिमालयांतल्या हिमखंडांचें विरगळप चड वाडटा आनी ताचो थेट परिणाम न्हंयांच्या यंत्रणेचेर जाता आनी भूंयकांपाचो धोको वाडटा.

तापमान वाडिल्ल्यान चड खर आनी शेगीत पावस पडटा आनी ताचो परिणाम जमनीचे ओलसाणीचेर जाता. संतृप्त माती उणी स्थीर आसता आनी खास करून दोंगराळ आनी दोंगरी वाठारांनी निसरपाची चड शक्यताय आसता. चड पावस आनी उश्ण तापमान हांच्या संयोगाक लागून जमनीचो आनी खडपाचो एकचार दुबळो जावन भूंयकांप जावंक शकता. हिमाचल प्रदेश, उत्तराखंड, जम्मू-काश्मीराचे कांय वाठार हांचे सयत हिमालयांनी येवपी राज्यां खासा असुरक्षीत आसात. खडबडीत भूंय, म्हत्वाचो हिमखंड वितळप आनी वाडिल्लो पावस हांचो मेळ हाका लागून हे वाठार भूंयकांपाक खूब संवेदनशील जातात. 2013 वर्सा उत्तराखंडांत जाल्ल्या हुंवारा सारक्या घडणुकांनी ताचे विध्वंसक परिणाम दाखयल्यात, जंय व्हड पावस आनी हिमखंडाच्या विरगळपाक लागून जाल्ल्या भूंयकांपाक लागून व्हड प्रमाणांत लुकसाण जालें आनी जिवाचें लुकसाण जालें. हालींच 30 जुलय 2024 दिसा केरळांतल्या वायानाड जिल्ल्यांत व्हड पावस पडून भूंयकांप जालो. व्हड पावसाक लागून दोंगराळ वाठार कोसळपाक लागले आनी ताका लागून चिखल, उदक आनी फातरांचे व्हाळ ह्या वाठाराचेर सकयल देंवलें. ह्या भूंयकांपांतल्यान केरळाच्या इतिहासांतली एक घातक सैमीक आपती जावन उण्यांत उणे 427 जाणांक मरण आयलें, 378 वयर जखमी जाले आनी 130 परस चड लोक बेपत्ता जाल्यात. हालींच्या वर्सांनी भारतांत जाल्ल्या जायत्या हवामानांतल्या घडणुकां मदीं भूंयकांप हांचो आस्पाव जाता. सुरवातीची शिटकावणी दिवपी पद्दत चालीक लावप भूंयकांपाचो

अदमास आनी तयारी करपाक मदत करूंक शकता. नियंत्रीत रानां कापप, योग्य बांदकाम तंत्र, कटाव नियंत्रण उपाय अशा टिकावू भूंय वापर पद्दतीक चालना दिल्यार भूंयकांपाचो धोको उणो जावंक शकता.

भारतांतल्या वाडट्या तापमानाचो आनी वाडिल्ल्या भूंयकांपाची क्रियाशीलताय हांचे मदलो संबंद हवामानांतल्या बदलांचो सैमीक धोक्यांचेर जावपी व्यापक परिणाम उजवाडाक हाडटा. जिवीत, मुळावी बांदावळ आनी उदरनिर्वाहाची राखण करपा खातीर प्रभावी रणनिती तयार करपा खातीर हो दुवो समजून घेवप आनी ताचेर उपाय काडप म्हत्वाचें. सुरवातीची शिटकावणी दिवपी पद्दत, टिकावू पद्दती, लवचीक मुळावी बांदावळ आनी समुदाय तयारी हातूंत गुंतवणूक करून भारत भूंयकांपाक लागून जावपी धोक्यांक चड बरे तरेन वेवस्थापन करूंक शकता आनी विकसीत जावपी हवामान परिस्थिती कडेन जुळोवंक शकता.

लुइजा डी सौझा

तिसरें वर्स कला

बदलत्या तापमानांत जिवांचें अस्तित्व.

बदलतें तापमान आनी पावस

हवामान हे धर्तरेवयले वातावरणांतले मुखेल घटक. हवामान म्हणल्यार खंयच्याय सुवातेर तात्पुरतें वातावरण जें २-३ म्हयने तिगून उरता अशें समजूंक मेळटा. तशेंच खंयच्याय सुवातेर कायमस्वरूपी वातावरणाची स्थिती. तो कायमस्वरूपी आसता, म्हणल्यार २-३ वर्सां तो स्थिर उरता. खंयच्याय जाग्याचे शेतवडीचे परिस्थितींत, जिणे पद्दतींत आनी उद्देगीक उत्पादनांत हवामान हांचो म्हत्वाचो वांटो आसता. त्या वाठारांतल्या जातींच्या प्रकाराचेरूय तांचो परिणाम जाता. पूण खंयच्याय वाठारांत वाडपी वनस्पत, झाडां, झाडां, वनस्पतय त्या वाठारांच्या हवामानाचेर आदारून आसतात. सद्याच्या हवामानाच्या आदर्शांतल्यान वाडत वचपी तापमानाक लागून धर्तरेचें उदकाचें चक्र चड खर जातलें आनी बाश्पीभवन वाडटली अशें दिसून येता. बाश्पीभवन वाडल्यार चड वारंवार आनी खर वादळां येतली, पूण कांय जमनीच्या वाठारांनी सुकपाकय योगदान मेळटलें. ताका लागून वादळाचो परिणाम जाल्ल्या वाठारांनी पावस वाडपाची शक्यताय आसता आनी हुंवार येवपाचो धोको वाडपाची शक्यताय आसता, जाल्यार वादळाच्या माळयेपसून पयस आशिल्ल्या वाठारांनी पावस उणो जावपाची शक्यताय आसता आनी दुकळाचो धोको वाडपाची शक्यताय आसता.

बदलपी हवामान पद्दतीन रोगांचो विस्तार जावपाक लागला आनी हवामानांतल्या अत्यंत घडणुकांक लागून मरणां वाडटात आनी भलायकी जतनाय वेवस्थेक पाळो दिवप कठीण जाता. हवामानांतल्या बदलाक लागून लोकांक गरिबींत घालपी आनी दवरपी घटक वाडटात. हुंवाराक लागून शारांतली झोपडपट्टी व्हांवून वचूं येतात, घरां आनी उदरनिर्वाह नश्ट जावंक शकतात. पावसाचें म्हत्व आसलें तरी ताचे दुसरे वटेनय जायते गैरसोय आसात. पावसाक लागून उदका थरांत उदकाची पातळी वाडटा देखून हुंवार येता. हुंवार हो मनशा सयत सगळ्या प्राण्यांक खूब व्हडलो गैरसोय जाचो सदांच चड परिणाम जाता. तशेंच ताका लागून वनस्पत कापप जाता, जाका लागून शेतांतल्या सगळ्या पिकांक मरण येवंक शकता. हाका लागून शेतकाराक वट्ट लुकसाण जातलें हें निश्चीत. चड पावसाक लागून जावपी हुंवाराक लागून भूंयकांप जावंक शकता जें मनशाच्या जिणेचे खातीर खूब धोक्याचे थारता. चड पावस पडटा तेन्ना लोक सदांच आपलो जीव आनी आपली मालमत्ता वता. देखून पावस बरो आसता पूण ताचेर सारको नियंत्रण दवरना जाल्यार तो धोक्याची आसता.

श्रीया पालयेंकार
तिसरें वर्स कला

हवामान बदलांचो जनावरांचेर कसो परिणाम जाता?

हवामानांतल्या बदलांक लागून जनावरांच्या होमियोस्टॅसिसांत व्यत्यय येवंक शकता. दुकळ, उजो, हुंवार वा वादळ आनी हेर प्रकार जावन हवामान चड खर जावंक शकता. वाडिल्ल्या तापमानाक लागून वेगवेगळ्या जनावरांचे प्रजातींचेर तशेंच प्रजनन प्रक्रियेचेरूय वायट परिणाम जावं येतात. कांय प्राणी शीत न्हिद्रेपसून केन्ना जाग येवप, जोडीदार सोदप वा स्थलांतरण करप हें कळपा खातीर तापमानाच्या संकेतांचेर आदारून आसतात. खर हवामानाक लागून जनावरांचेरूय परिणाम जावं येतात, ताका लागून तांच्या पर्यावरणाक त्रास जाता आनी होमियोस्टॅसिसांत व्यत्यय येवंक शकता. बदलत्या हवामानाक लागून आक्रमक जातींक नव्या वातावरणांत पातळपाची नवी संद मेळटा. रावपाची नवी सुवात आनी पर्यावरणाची परिस्थिती हाका लागून ह्यो जाती वाडूंक शकतात. हाचो धोको म्हळ्यार:

•जनावरांचें विलोपन: एक आक्रमक जात मर्यादीत साधनांचो वापर करतली, जाका लागून सद्याच्या रानवटी जनावरांक जियेवप चड कठीण जातलें. नियमना बगर जनावरांक सदांच आशिल्ल्या साधन संपतीचेर आदारून रावपाक मेळनाशिल्ल्यान विलोपन जावपाचो धोको आसता.

•वाडिल्ली सर्त: आक्रमक जातींतले चड करून अनुकूल प्राणी आसतात. हाचो अर्थ जागो, साधन-सुविधा आनी पोशक तत्वां खातीर तांकां चड करून थळाव्या रानवटी जनावरांकजेन चड सर्त करपाक मेळटा. हाका लागून अन्न सांखळी, पर्यावरण यंत्रणा आनी जिवीत उरपाच्या प्रमाणांत बदल जाता.

•जैवविविधताय उणी जावप: जेन्ना एक जात पर्यावरण यंत्रणेचो ताबो घेता तेन्ना उपरांत जैवविविधताय उणी जाता. खरें म्हणल्यार धोक्यांत आशिल्ल्या जातींच्या सुमार ४०% जातींचे वळेरेंत आक्रमक जातींचो मुखेल घटक आसून संवसारीक जैवविविधताय ना जावपाच्या ५ मुखेल कारणांतलें एक कारण मानतात.

•रोग पातळप: ह्या जातींनी पयलींच मूळ वाठारांत नाशिल्ले सगळे तरेचे रोग व्हरूंक शकतात. हाचो अर्थ नव्या पर्यावरण यंत्रणेंतल्यान रोगांचो प्रकोप बेगीन पातळूंक शकता आनी थळाव्या जनावरांच्यो जाती मारूंक शकतात.

धनेशा नायक
तिसरें वर्स कला

नितळ निवळ हवामान, मनीस जिणेक मोठें वरदान

हवामानांत बदल: मनशाचे भलायकेचेर जावपी परिणाम

“पर्यावरण आनी मनशाची भलायकी खोलायेन गुंथिल्ली आसा; एकाची राखण केल्यार दुसऱ्याची राखण जाता.” हवामान बदल हो एक तात्काळ जागतीक प्रस्न, फकत पर्यावरणीय हुस्को न्हय-ताचे मनशाचे भलायकेचेर खोलायेन परिणाम जातात. मनशाच्या वावराक लागून धर्तरेचें हवामान उश्ण जायत वता, ताका लागून हवामानाच्या पददतींत जावपी बदल, दर्याची पातळी वाडप आनी हवामानांतल्या चड घडणुकांची वाडिल्ली वारंवारताय भौशीक भलायकेचेर परिणाम करपाक लागल्या. दुबळ्या लोकसंख्येची राखण करपाक आनी भिरांत उणी करपाक मांडणी तयार करपाक हे परिणाम समजून घेवप म्हत्वाचें आसा.

उश्णतायेक लागून जावपी दुयेंसां: हवामानांतल्या बदलांचो एक प्रत्यक्ष परिणाम म्हळ्यार संवसारीक तापमानांत वाड जावप. चड उश्णतायेक लागून जावपी दुयेंसां जावंक शकतात, तातूंत उश्णतायेचो आघात, निर्जलीकरण, उश्णतायेन थकवो येवप हांचो आस्पाव जाता. तेभायर उश्णताय घडणुकांच्या वेळार भलायकी जतनाय वेवस्थेचेर जावपी ताण, वैजकी सुविधांचेर भार पडूं येता, जाका लागून फावो ती जतनाय घेवप कठीण जाता.

दुबळ्या लोकसंख्येचेर परिणाम: हवामानांतल्या बदलांचो परिणाम दुबळ्या लोकसंख्येचेर विकृत तरेन जाता, तातूंत उण्या उत्पन्नाचे समाज, देशी लोक आनी उदरगत जावपी देशांत रावपी लोकांचो आस्पाव जाता. ह्या गटांत चड करून बदलत्या हवामानाक अनुकूल जावपाक जाय आशिल्लीं साधनां आनी मुळावी बांदावळ नाशिल्ल्यान भलायकेच्या धोक्यांक चड बळी पडटात. देखीक- उण्या उत्पन्नाच्या समाजांक उश्णताय ल्हारां वेळार वातानुकूलन मेळना, जाका लागून उश्णतायेक लागून जावपी दुयेंसांचो धोको वाडटा.

संसर्गजन्य रोगांचो प्रसार: हवामानांतल्या बदलाचो संसर्गजन्य रोगांच्या प्रसाराचेर परिणाम जाता. हाका लागून मलेरिया, डेंग्यू जोर, जिका व्हायरस, लायम रोग सारकिले दुयेंस नव्या प्रदेशांनी पातळ्ळ्यात, जंय पयलीं ते चड प्रमाणांत दिसनात. तशेंच वाडत वचपी तापमानाक लागून ह्या वाहकांचें प्रजनन वाडूंक शकता आनी ताका लागून रोगाची लागण जावपाची शक्यताय वाडटा. हुंवार आनी दुकळाक लागून उदकाच्या दर्ज्यांत बदल जाल्यार कॉलेरा, टायफॉयड, लेप्टोस्पायरोसिस ह्या उदकांतल्यान जावपी दुयेंसांचोय धोको वाडूंक शकता.

मानसीक भलायकेचे परिणाम हवामानांतल्या बदलांचो मानसीक भलायकेचे परिणाम चड करून दुर्लक्ष करतात पूण ते तितलेच म्हत्वाचे आसात. चक्रीवादळ, हुंवार, भूंयकाप उजो अशा हवामानांतल्या घडणुकांक लागून मानसीक ताण, चिंता आनी उदासीनताय येवंक शकता.

हे चिंतेक लागून असहाय्यताय आनी निराशा ह्यो भावना निर्माण जावंक शकतात, ताचो परिणाम एकंदर बऱ्यापणाचो आनी जिणेच्या दर्ज्याचेर जाता.

अन्न आनी उदकाची सुरक्षा: हवामानांतल्या बदलांक लागून अन्न आनी उदकाची सुरक्षा हांकां धोको निर्माण जाता, जी भौशीक भलायकी सांबाळपा खातीर म्हत्वाची आसा. हवामानांतल्या बदलांक लागून शेतकी उत्पादनांत आडमेळीं येवंक शकता. तांदूळ, गंव, मको अशीं तापमान आनी पावसाच्या बदलांक संवेदनशील आशिल्लीं पिकां खासा असुरक्षीत आसतात.

हुंवार आनी दुकळ सारकिल्या हवामानाच्या घडणुकांक लागून उदका पुरवण दुशीत जावंक शकता, उदकांतल्यान जावपी दुयेंसांचो धोको वाडटा आनी सद्याचे भलायकेचे प्रस्न आनीक वाडूंक शकतात.

निश्कर्श-

हवामानांतल्या बदलाचो मनशाचे भलायकेचेर जावपी परिणाम व्यापक आनी खर आसात. ह्या आव्हानांक तोंड दिवपाक सरकार, समाज आनी व्यक्ती कडल्यान एकवटीत यत्न करचे पडटात. ग्रीनहाउस वायूचें उत्सर्जन उणें करप, नवीकरणीय उर्जा स्रोतां कडेन संक्रमण करप, भलायकी जतनाय वेवस्था सुदारप अशो उपाय येवजण्यो गरजेच्यो आसात. शिक्षण, तयारी आनी अनुकूलन उपायांतल्यान समाजांत लवचीकपण तयार करप हें तितलेंच म्हत्वाचें. आतां कारवाय करून आमी भौशीक भलायकेची राखण करूंक शकतात आनी फुडल्या पिळग्यांक भलायकेन भरिल्लो फुडार खात्रेन करूंक शकतात.

रिया कुडाळकर

तिसरें वर्स कला